

Dobrý deň. Samozrejme, tému som nepripravoval sám, ale s kolegami, s pánom Michalom Hefty a pani Angela Hefty. Veľmi pekne ďakujem za podporu od pani Žitňanskej, kde zmizla? Takže dúfam, že to bude zaujímavá téma. Najprv chcem povedať niečo o dohovore OSN. Vďaka dohovoru, tento dohovor má vplyv na zmenu zákonov. Ak máme dohovor, vplýva to na zákony, ktoré môžeme schvaľovať.

SR vyslovila súhlas s uznesením dohovoru ešte v roku 2010. A čo to znamená? Znamená to, že spoločenstvo zdravotne postihnutých, čiže rôzne zdravotné postihnutia môžu byť úplne zapojené do spoločnosti. Takisto môžu takéto osoby využiť rovnocenne všetky príležitosti, lebo napr. ak je niekto nepočujúci ale neovláda posunkový jazyk a mal by zabezpečeného tlmočníka, je to preňho bariéra, takže potrebuje prepis. Dohovor hovorí o rovnakom prístupe k informáciám. Takisto hovorí o rovnakom práve na vzdelávanie a prístupu k nemu, lebo to súvisí tiež so vzdelávaním na VŠ a jej služieb, ktoré môže ponúknuť. Zabezpečuje rovnaký prístup k samostatnému životu.

Dohovorom práve sledujeme, ako sa poskytujú sociálne služby pre sluchovo postihnutých na Slovensku, či takéto odborné činnosti sú postačujúce alebo nie. Dohovor práve sleduje, či všetky tieto najviac používané odborné činnosti, ktoré sa najviac využívajú, a to základné sociálne poradenstvo, špecializované poradenstvo a tlmočenie. Výskum. Robili sme ho tromi metódami. Prvá metóda - posielali sme štyri otázky pracovníkom v rámci samosprávneho kraja na odbor sociálnej pomoci, a zároveň sme v žiadosti uviedli, že potrebujeme odpoveď do 30 dní, aj sme ju dostali (december 2015). Ďalšia metóda bolo overenie dát v rámci centrálného registra poskytovateľov sociálnych služieb a na webstránkach samosprávnych krajov a posledná metóda bola elektronickým dotazníkom, kde sme žiadali, aby nám tento dotazník vyplnili.

Keď sme dostali všetky odpovede, dôkazom bolo, že v každom kraji je zabezpečená tlmočnická služba. Takisto zaujímavá informácia, že v rámci samosprávnych krajov je zabezpečená tlmočnická služba v posunkovej komunikácii a v trnavskom je služba aj artikulačného tlmočenia pre tých, čo neovládajú posunkový jazyk, v nitrianskom takisto.

Výsledky prieskumu. BB kraj, KE kraj, NR kraj, PO kraj, vidíte, to sú kraj, trnavský kraj, žilinský kraj. Bolo skúmané za jeden rok, koľko klientov sa na tento kraj v rámci tlmočnickej služby na ňu obrátilo a tu vidíte počty po jednotlivých rokoch. Čiže sledovali sme objednávky na tlmočnickú službu. Tu vidíte, že v bratislavskom kraji je služba, ale objednávky neboli žiadne. Čiže bratislavský kraj nemáme uvedený, lebo tam neboli žiadne objednávky. To je taký príklad.

Práve týchto šesť krajov, banskobystrický, košický, nitriansky, prešovský, trnavský a žilinský v týchto rokoch 2012 - 2015 si priemerne objednávalo 33 klientov tlmočnickú službu, veľmi málo. Tlmočnická služba online je v priemere 150 klientov a v rámci kraja 33, to je veľmi málo. Viac si myslím, že nepočujúci využívajú osobnú asistenciu, tlmočnickú službu menej, majú právo si vybrať, čo chcú.

Tieto výsledky ukazujú počet klientov a koľko hodín v priemere využili tlmočnickú službu za jeden rok. Jeden nepočujúci koľko hodín využil tlmočnickú službu. Napríklad banskobystrický kraj jeden nepočujúci za rok priemerne využil tlmočnickú službu na 74 hodín. V nitrianskom kraji menej, 14,6 hodín.

Tak ako ste videli túto tabuľku, z nej sme vypočítali priemer, koľko vychádza na jedného klienta, čiže jeden klient využíval tlmočnickú službu 45 hodín. A toto je výsledok, ako je ohodnotená tlmočnická služba. BB kraj má 8 eur na hodinu, čo je od roku 2012 do 2015, košický kraj... atď. Nitriansky kraj zabojoval, zo začiatku to bolo viac, potom to kleslo na 3,2, prešovský kraj má 8,5, Žilinský kraj v priemere 4,3 € na hodinu. Každý kraj rozhoduje sám, akou sumou podporí tlmočnickú službu, je to na jednotlivých samosprávnych krajov. Čo sa týka Trnavy, o tej budem hovoriť neskôr.

Takisto dostávam veľa otázok, koľko je v skutočnosti na Slovensku tlmočníkov. Ak si pozriete cez google, dáte si vyhľadávanie "Centrálny register poskytovania sociálnych služieb" a tu si otvoríte a nájdete tlmočnicku službu, tu vidíte oficiálne, aký je počet tlmočníkov ako fyzických osôb, tlmočnicka služba je niekde zaregistrovaná ako právnická osoba, ale v skutočnosti na Slovensku je registrovaných 15 tlmočníkov a traja artikulační tlmočníci. Určite viete, sú aj súdni tlmočníci, rovnako sa to dá pozrieť na internete, myslím, že tam je www.jaspis.sk a tam je zaregistrovaných 10 súdnych tlmočníkov. To sú tlmočníci, ktorí môžu tlmočiť na súde, u notára, na polícii, na svadbe. Súd a rozvod je to isté, čiže aj pri rozvodovom konaní. Oficiálne 10 súdnych tlmočníkov. Prednedávnom jeden vypadol, bolo ich 11. Takisto viete, teraz bola prednáška od pána Réckeho o online tlmočníkoch a z nich sú dvaja súdni tlmočníci. Zároveň počítam tlmočníkov, ktorí tlmočia správy, počujúcich tlmočníkov a to sú piati a z nich jeden je súdny tlmočník. Oficiálne sú toto všetko registrovaní tlmočníci na Slovensku.

Takisto pridávam veľmi dôležitú informáciu. Mnohokrát sa stretávam s nepočujúcimi a majú problém s tým, ako si vybaviť žiadosť, myslia si, že toto im má riešiť tlmočník alebo tlmočnicka služba. Nie, toto je poradenstvo. A v rámci poradenstva sa takéto služby poskytujú. A poradenstvo v banskobystrickom kraji je v Kresťanskom centre nepočujúcich fungujúcom od roku 2009. Ďalej v bratislavskom kraji takisto funguje špecializované, sprostredkúva ho Bratislavská asociácia sluchovo postihnutých. V Košickom kraji nie je zaregistrované, v Nitrianskom je zaregistrované (Effeta). Prešovský kraj má špecializované, je registrované. Trenčiansky kraj poskytuje základné, Trnavský samosprávny kraj poskytuje špecializované, Žilinský kraj poskytuje špecializované. Žiaľ, nepočujúci v tom majú zmätok, lebo je to rozdelené na kraje. Podľa mňa je to nevýhoda, mala by to poskytovať jedna organizácia. Čo sa týka roku Bratislavský, Žilinský kraj, počítali sme, koľko prijímateľov využívalo toto poradenstvo, bolo to 32 prijímateľov. Chceli sme vedieť, skúmali sme, jeden prijímateľ, koľko využil toto sociálne poradenstvo ročne. A bolo to 16 hodín. V Banskobystrickom kraji to bolo 11 hodín.

Bola tu otázka, Trnavský kraj som nespomínal. Bola tu prednáška od p. Cehlárika, Trnavský kraj má trochu iný systém, skôr je to akoby agentúra, ktorá poskytuje tlmočnicku službu. Samosprávny kraj im dá balík peňazí, z ktorých financujú tlmočnicku službu. Trnavský kraj má dve organizácie, TASPO a Poradensko-rehabilitačné centrum Trnavského kraja. ... Nevieť povedať, koľko má jedna organizácia, koľko má druhá. Toto je akoby spoločne tlmočenie, špecializované sociálne poradenstvo a rehabilitácia. Tu vidíte, mali päť zamestnancov, čiže na päť zamestnancov balík peňazí na počet hodín, takisto to je za rok 2013. Až v roku 2015 vidíme, že sa to zvyšuje, asi vďaka práci p. Cehlárika.

Všetky tieto odpovede, ktoré sme dostali od samosprávneho kraja, boli to ďalšie odpovede, ktoré sme mali na dotazníky, a to boli odpovede zo všetkých krajov. Skúmali sme presne ako to vychádza na sto percent a je to rozdelené na percentá podľa pohlavia (ženy, muži), je to veľmi približné. Respondenti, ktorí mali stratu sluchu, to som skúmal trochu iným systémom, lebo ja som členom komunity nepočujúcich a všimol som si, že nepočujúci majú problém, či tam dať nepočujúci, nedoslýchavý. Ak dokáže telefonovať, skôr by mal byť nedoslýchavý. Strata sluchu 75 percent osôb, ak sa nedokáže telefonicky dohovoriť s rodičmi, súrodencami a 81 percent osôb, ak sa nedokáže dohovoriť s okolím.

Ďalej sme skúmali vek a sledovali sme, že najviac nám odpovedalo ľudí vo vekovej kategórii 30 až 39 rokov. Viac odpovedí od starších nemáme, chápem, že je iná doba, v rámci internetu je to asi problém pre starších ľudí.

Odpovede si pozrite, ako vyzerajú. Viac percentuálne hlasovalo za to, ktorú službu

využívajú najviac. Najviac to bolo tlmočník posunkovej reči. Druhé v poradí osobný asistent posunkovej reči. Ja som osobne bol šokovaný, pretože myslím si, že viac percent by malo byť tých, ktorí rôzne služby využíva a zostal som šokovaný, že 47 percent ľudí nevyužíva ani jednu službu. Čiže ak hovoríme o tom, že máme právo využívať tieto služby, veľakrát o tom nepočujúci hovoria, ale v skutočnosti výsledok je iný. Čiže treba si naozaj uvedomiť, či skutočne niektorú z týchto služieb využívate alebo nie.

Viem, že možno máte problém, že chcete niektorú zo služieb využívať, ale nie sú vytvorené podmienky. Zároveň sme skúmali novú službu, a to je vlastne prepis hovoreného prejavu do písanej podoby a zistil som, že 66 percent opýtaných by o túto službu malo záujem. Samozrejme, v rámci dotazníka boli tieto otázky spracované v texte, ale zároveň aj v posunkovom jazyku kvôli zrozumiteľnosti.

V rámci dotazníka som sa tiež pýtal, aké služby klienti by chceli využívať, ale žiaľ, nie je dostupná. Tu vidíme, že najviac klientov, 58 percent by chcelo využívať tlmočenie tlmočníka v posunkovej reči, ale v niektorých krajoch, žiaľ, táto služba nefunguje. 30 percent by chcelo využívať tlmočnicku službu online, a tretie, 30 percent simultánny prepis hovorenej reči.

Otázka je na mňa, prečo tam nemáme uvedené "posunkový jazyk", ale "posunková reč", pretože som sledoval presne, ako to je podľa zákona.

Určite všetci viete, ak nepočujúcemu rodičovi sa narodí počujúce dieťa a nedokážu zvládať problémy s vnímaním, pochopením hovorenej reči s tým cieľom, aby sa dokázalo učiť rozprávať, nepočujúci rodičia nedokážu to dieťa skontrolovať, či správne hovorí, takže až 31 percent nepočujúcich rodičov malo záujem o pomoc v tejto oblasti.

10 percent odpovedí bolo, že túto službu nevyužívajú, lebo ju nepotrebujú.

Na záver nepočujúci dali svoju požiadavku, že by chceli tlmočnicku službu online, keby bola dostupná nonstop, alebo aspoň od pondelka do nedele v určitých časových intervaloch.

Druhou požiadavkou bolo, keby sa zabezpečila tlmočnicka služba v krajoch, kde doteraz nebola dostupná a takisto chceli by sme zapracovať etický kódex, aby bola dodržiavaná mlčanlivosť a aby sa dodržiavali pravidlá etického kódexu.

Takisto nepočujúci by si želali v rôznych službách, napr. tlmočení alebo osobnej asistencie, v poradenstve, aby im bolo všetko poriadne vysvetlené, aby im bolo všetko jasné a s tým súvisí aj to, že v kluboch aby bývali pravidelné semináre o poskytovaných službách, poradenstve, aby im informácie boli jasné.

Vďaka týmto výsledkom môžem v bodoch určiť nejaké odporúčania, napríklad aj našim zástupcom p. Heftymu a p. Bartalovej. Budú nové voľby, možno aj nejakým novým nástupcom.

Takže odporúčam tým, ktorí poskytujú tlmočnicku službu a poradenstvo, aby propagovali to, že to využívajú, napr. p. Cehlárik propaguje TASPO a ich služby, takisto aj tí ostatní by mali robiť propagáciu, aby o tej službe nepočujúci vedeli, pretože bez informácie povedia, že na Slovensku je nanič, v zahraničí je lepšie. Je to chyba poskytovateľov, že nepropagujú službu, lebo potom nemajú na to vlastný názor.

Takisto aj do budúcnosti zákon č. 448/2008 zapracovať možnosť, aby sme mohli využívať prepis. Nepočujúci sú integrovaní do bežných škôl, nevedia s nimi komunikovať v posunkovom jazyku, ako zlepšiť dosiahnuté vzdelanie? Tam by mal byť tiež zabezpečený prepis.

Vybudovať novú sociálnu službu prepis. Zákon 448/2008, doňho zapracovať prepis aj tlmočnicku službu online. Prečo zapracovať? Pretože online je ... a do budúcnosti zapracovať tak, aby to financoval štát.

Máme zákon o posunkovej reči ako zastaralý a v súčasnej dobe je nevyhovujúci.

Nahradiť ho treba novým zákonom o komunikačných systémoch s osobami so sluchovým postihnutým, aby sme vedeli, že sú tu rôzne osoby, nepočujúci, nedoslýchaví, osoby s kochleárnym implantátom. Každá komunita potrebuje rôzne komunikačné systémy, napr. artikulačného tlmočníka.

Ako som vám už vravel, aká je hodinová sadzba v každom kraji, bolo by dobré to celoplošne zastrešiť a navrhnuť cestu. Za osobnú asistenciu je 2,76 € a tlmočnikom aspoň pridať trojnásobne z tejto sumy. Bolo by to 8,28 eur na hodinu a bol by v tom rozdiel, pretože osobný asistent má 2,76 € a ja si myslím, že tlmočník, keď bude dostávať 8,28 €, je to oveľa lepšie, pretože tlmočnická služba nezapadá do opatrovateľskej služby. Vlastne treba rátať aj s tým, že tlmočník má aj výdavky spojené s cestovaním. Možno sa vám zdá, že 8,28 je málo, ale je to lepšie ako nič. O budúcnosti tiež treba zvyšovať vzdelávanie tlmočníkov alebo aj artikulačných tlmočníkov alebo aj vzdelávanie pre hluchoslepé osoby. U tlmočníkov príde k lepšiemu výkonu. Som rád, že som to stihol v čase. Je čas na otázky.

Ďakujem za prednášku, kto má záujem o otázky, nech sa páči.

Vidíte ma všetci? Čo sa týka zákona soc. služieb, je tam veľa vecí, ktorých sú pre nepočujúcich veľmi dobrý, myslím si, že ten zákon je rovnaký pre všetkých, napr. tabuľka, tu by bolo dobré doplniť. A takisto sociálna rehabilitácia v rámci toho prieskumu, ktorý Roman spomínal. A je otázka, čo samosprávny kraj určité služby podporí. Ja by som žiadal v trnavskom kraji o zvýšenie. Hovorili sme o 4 tlmočníkoch. A v zákone nie je dané, koľko tlmočníkov musí byť, chceli nám znížiť počet tlmočníkov na jedného. Chcel by som prepočítať, koľko by ich bolo treba. To nie je dané v zákone. Otravovať, búšiť na dvere, aby dali peniaze na tlmočníkov.

Určite ma poznáte, pochádzam z Novej Dubnice, som Eva Liptáková. Ďakujem za informácie, veľmi podnetné. Pochopila som aj službu prepis. Napríklad mne na súde by prepis hovorenej reči nevyhovoval, určite by vyhovoval napr. p. Bartalovej, ktorá má bohatú slovnú zásobu, ale mne by tento prepis nevyhovoval. Hovorili sme o 10 tlmočníkoch, ktorí sú kvalitní, súdnych tlmočníkoch, kde by prebiehala hladká komunikácia. Ak by tam bol prepis, nedokázala by som všetok text pochopiť, aby tá komunikácia bola ľahšia. Takže takisto návšteva u lekára by bola asi problém, keby som čítala prepis a ak by tam boli odborné výrazy, mala by som problém, ja by som využila tlmočníka, to je môj názor.

Nepočujúci na Slovensku má právo si vybrať: buď využije osobnú asistenciu alebo tlmočnickú službu. Ak sa to zakomponuje do zákona, buď si vyberie prepis alebo tlmočnickú službu.

Ale ak mi niekto odporučí, že je lepší prepis?

Na súde si môžeš vybrať službu. Súd rešpektuje tvoj výber, nemusíš si vôbec vybrať prepis. Každý človek, tak ako sme tu, si môžeme vybrať, čo nám vyhovuje: tlmočníka alebo prepis, to čo vyhovuje tebe, si vyberieš.

Ja by som ešte chcel pripomenúť... Môže sa stať, z vlastnej skúsenosti niektorí tlmočníci keď vystúpia a tlmočia, je to dobré, ale plánujem, aby zamestnanci chodili na školenia a tlmočníci to potom nemôžu prekladať, lebo tam sú odborné slová a vtedy ja potrebujem prepis. Ja môžem rozumieť tlmočníkovi, ale v prípade, ak sú tam odborné slová, využil

by som prepis.

Tak ako si spomínala na návšteve u notára ten prepis, to by bolo veľmi náročné. A ten človek, je oveľa jednoduchšie v tom prípade zavolať tlmočníka a vyriešiť to do piatich minút.

Ak vidíte prepis na takomto plátne, prepis znamená, že prepis môžeme nielen na takéto plátno využiť, ale dá sa aj do notebooku. Nemusí to byť na plátne. Teraz je to kvôli konferencii, ale dá sa to aj na mobile alebo tablete, sú aj takéto možnosti.

Chcem k tomu niečo povedať. Ešte to nemáme v zákone tento prepis. Ja sama som mala takýto problém na súde. Zobrala som si z Považskej Bystrice do Komárna na súd prepisovateľa a že bude prepisovať, ale tým, že sudca to neakceptoval, pretože naše zákony to nepoznajú, tak prepisovateľ musel ísť domov. Takže musí to byť pridané do zákona.

Pracujem na Slovensku ako učiteľka a tiež mi chýba, pretože kolegyne mi tlmočia a malo by to byť v zákone, že pracovníci, ktorí tlmočia, to robia zadarmo, bez nároku na honorár, tak sa pýtam, či by to bola tiež dobrá otázka na riešenie. Druhá vec - som si všimla pri komunikácii, že nepočujúci niekedy majú mylné informácie, myslia si, že Jaro Cehlárik má nejakú firmu a že je jej riaditeľom. Prosím o krátke vysvetlenie.

Organizácia TASPO je občianske združenie, ako môže byť ktorékoľvek a poskytujeme tlmočnickú službu. Ako občianske združenie nie sme firma. Samozrejme, Jaro môže byť firma, ale táto organizácia je občianske združenie dotované zo samosprávneho kraja. OZ môže fungovať pod samosprávnym krajom, máme zamestnancov a sme platení. Dotuje nás samosprávny kraj, VÚC.

Je to všetko odmena za jeho usilovnosť. Nebolo jednoduché, že prišiel na VÚC a že ide na tlmočnickú službu. Musel dodržať kritériá a kroky, podal žiadosť a záležalo na VÚC, či mu ju schváli, nebolo to jednoduché.

Súhlasím s tebou. Keď som bol na porade, mal som šťastie, že veľa kolegov bolo nepočujúcich. Dosť sme sa trápili, pretože iní kolegovia nám netlmočili a neboli sme jednotní. Najviac som sa sťažoval ja, pretože som žiadal tlmočníkov, ale mal som šťastie, že som rozumel a vedel som odzerať. Takže chyba bola v tom, že sme neboli jednotní. Argumentovali, že nie sú financie na odmenu pre tlmočníka a povedali mi, že môžeš si vybaviť osobného asistenta, ktorý príde tlmočiť na poradu.

Veľa súvislostí, treba ich rozdeliť v rámci osobnej asistencie a tlmočnickej služby. Na Slovensku je to asi jediné, v zahraničí službu osobný asistent nepoznajú, takže je to určené pre ľudí, ktorí majú komplikovanejšie zdravotné problémy. U nás je potom chaos, lebo máme takéto dve služby. Jedna zo skupín nechce osobnú asistenciu zrušiť, ale najlepšie by bolo ju zrušiť, bola by jedna jasná služba pre všetkých.

Veľakrát sa mi stalo, máme tri typy osobnej asistencie: tlmočenie, osobné sprostredkovanie komunikácie a osobná pomoc nepočujúcim rodičom dieťaťa. My sme chceli za to, aby tá prvá služba bola zrušená. Keby sa osobná asistencia zrušila, preniesli by sa kompetencie do tlmočnickej služby, zlepšila by sa tlmočnická služba. Tie dve by zostali a boli by kvalitnejšie.

Zasa som najstarší a zasa sa zapájam do diskusie. Tlmočnická služba je veľmi podcenená, pretože tlmočníci zarábajú 420 eur. Môžem povedať, že ako dôchodca mám taký istý dôchodok ako tlmočníci plat, čiže som za to, aby sa ten plat zvýšil, pretože ak si porovnáme preklady z a do iných jazykov (angličtina), mali by byť ohodnotené takisto ako prekladatelia.

Všetci viete, že viedli sme kurzy posunkového jazyka, pýtal som sa počujúcich klientov a oni si predstavovali, že keď absolvujú tieto kurzy, budú tlmočníkmi. Trochu dopredu sa ma pýtali: Je to dobre zaplatené? Nemohol som im odpovedať klamstvo, musel som ich reálne pripraviť. Z toho dôvodu aj poodchádzali a už nemali záujem sa zapájať a vzdelávať. Je potrebné zvyšovať tlmočnickú službu, aby bola dobre ohodnotená.

Chcem sa spýtať, súvisí to so vzdelávaním na strednej škole? Ak sú tam učitelia počujúci a nepočujúci, ako komunikujú? Keď to porovnam ČR, Nórsko, Slovensko a Rakúsko, tak to vzdelávanie je iné. Zaujímavé je, že zástupca riaditeľa bol nepočujúci a podporuje ... je tam 9 nepočujúcich učiteľov a 6 počujúcich. Ak bola nejaká porada a nepočujúci bojovali, odzerali, aby rozumeli, čiže podľa mňa, ak to je škola pre sluchovo postihnutých, mala by tam byť zabezpečená dvojjazyčnosť, teda zabezpečiť na porade tlmočníka, malo by to byť povinné, lebo potom by vlastná škola mala dostať pokutu, ak to nezabezpečí.

Zaujímavé je tiež, že je tam tlmočník na škole zamestnaný, je teda ako zamestnanec školy a má právo ten nepočujúci zamestnanec na škole si zavolať tlmočníka. Ak príde inšpektor počujúci do školy, v klude si ten nepočujúci zavolá tlmočníka a je to bez problémov tá komunikácia. Čiže vidím to zo školy prítomných kolegov aj riaditeľku z materskej školy. Ja nie som pedagóg, ale som pedagóg matematiky a angličtiny, a chcel by som vedieť viac, či je nejaká možnosť zamestnať tlmočníka alebo pedagógov nepočujúcich podporiť, zobrať si vzor z Čiech a iných krajín, kde to takto funguje a študenti potom na túto školu sa aj radi hlásia. Dokonca aj zo Slovenska.

Situácia v ČR je taká, aká je, tu je úplne iná. Základné školy v ČR aj na ministerstvách sú špeciálni pedagógovia, ktorí by mali vedieť český posunkový jazyk. Na strednej škole učia učitelia odborné predmety, tam už nie všetci pedagógovia vedia jazyk, vtedy tam volajú tlmočníka. Ak je škola pre nepočujúcich, pedagógovia by mali vedieť posunkový jazyk. Alebo majú pedagogického asistenta, a teda vyučujúci rozpráva v hovorenej reči a asistent informácie poskytuje v posunkovom jazyku, ale nie je to tlmočník.

Ja som z Čiech, pracujem v Čechách, nemám presné informácie, súhlasím s pánom Vojtechovským, v školách je problém so zamestnávaním tlmočníkov. Je potrebné, aby učiteľ ovládal posunkový jazyk. Je nesprávne, ak na nepočujúce dieťa hovorí hovorenou rečou. Ak je nepočujúci, môže si prizvať tlmočníka, ale v platových dekrétach nie je toto zadefinované, či je pedagogický asistent. Zároveň sa snažíme v súvislosti s inklúziou, keď nechceme, aby napr. nepočujúci cestoval veľmi ďaleko a chce dochádzať do školy v jeho blízkosti, snažíme sa služby zabezpečiť. V tomto sa snažíme vychádzať v ústrety. Teda máme tabuľky a ten tlmočník tam je. Je potrebné to vybojovať na ministerstve a zmeniť zákon.

Ďakujem ešte raz veľmi pekne, ďakujem všetkým.